

Nr 99.

Av herr **Hage**, om val av en förste och en andre vice ordförande inom riksdagens utskott.

Vid 1921 års riksdag grundlagfästes ett beslut därom, att vardera av riksdagens bägge kamrar skulle bland sina ledamöter välja talman samt en förste och en andre vice talman. Före denna tid gällde däremot den bestämmelsen, att jämte talmannen endast en vice talman skulle väljas.

Flera orsaker torde ha föranlett den här nämnda grundlagsändringen av § 33 i riksdagsordningen, varav även följde en samtidigt skeende ändring av samma innebörd i § 52 i regeringsformen. En av orsakerna torde ha varit, att kamrarnas sammanträden — åtminstone en del av dessa — så småningom kommit att bli ganska långvariga. En annan orsak var, att personer i en talmans ställning oftast uppnått en sådan ålder att större risk för sjukdomsfall föreligger. Vid dylika sjukdomsfall hade man kunnat konstatera, att svårigheter uppstått för den tjänstgörande talmannen — i synnerhet då ett plenum dragit ut på tiden — att utan avbrott föra klubban. Slutligen kunde som ett motiv för den här nämnda grundlagsreformen anföras, att riksdagsmän, som uppnått en talmans ställning, ej så sällan även ha en del andra uppdrag att fullgöra, exempelvis som medlemmar av sakkunnigekommittéer, statliga styrelser eller andra statliga organ m. m., eller också inneha kommunala uppdrag av olika slag, vilket allt måste nödvändiggöra deras frånvaro från en del sammanträden i riksdagen. Detta sistnämnda måste också bli följden, då en talman måste ägna någon del av sin tid åt sin borgerliga näring eller åt den tjänst, varav han under tiden mellan riksdagarna kan ha sin inkomst och försörjning. Slutligen låg väl också bakom beslutet om utökningen av presidiet i de bägge kamrarna den uppfattningen, att det skulle vara önskligt och lämpligt att inom respektive kammar-presidier funnes representanter åtminstone för de större partierna inom riksdagen. Samtliga de motiv, som här anförts, torde ha medverkat därtill, att den här nämnda reformen blev en verklighet.

Sedermera har man kunnat konstatera, att även vid kongresser och andra sammankomster av olika slag i vårt land det blivit allt mera vanligt, att presidiet utökats till antalet efter ungefärligen samma grunder, som här ovan berörts eller också på det sättet, att man valt flera ordförande eller dylikt. Den gamla ursprungliga anordningen med en ordförande och en vice ordförande i respektive presidier är alltså någonting, som allt mera får vika för en form med minst tre medlemmar i presidiet.

Undertecknad har med denna motions framläggande velat framföra den uppfattningen, att alla de skäl, som här ovan anförts, skulle kunna motivera, att reformen av år 1921 rörande talmanspresidierna nu borde fullföljas till

att omfatta presidierna även i *riksdagens utskott*. I stort sett samma skäl torde nämligen kunna anföras för väljandet av en andre vice ordförande i utskotten som för väljandet av en andra vice talman i riksdagens bägge kamrar. Visserligen kan det sägas, att sammanträdena i utskotten icke så ofta som plena i kamrarna bli eftermiddags- och kvällssammanträden. Men detta inträffar dock ibland under tider av forcering av utskottsarbetet. Däremot kan väl sägas även med avseende på dem, som insatts i utskotts-presidierna, att de ofta äro någorlunda till åren komna och att alltså en ej obetydlig risk föreligger för kortare eller längre sjukdomsperioder bland medlemmar inom respektive utskotts-presidier. Ofta ha riksdagsmän i denna ställning uppdrag att fullgöra — utöver riksdagsarbetet — i sakkunnigekommittéer, statliga och kommunala styrelser och organ samt halvofficiella eller privata uppdrag av olika slag, vilket allt — jämte skötandet i någon utsträckning av den egna näringen eller tjänsten i det privata livet — måste i en del fall och i en viss omfattning medföra en nödtvungen frånvaro från respektive utskott. På grund av detta kan det till och med någon gång inträffa, att såväl den ordinarie som vice ordföranden av sjukdom eller av andra orsaker måste vara frånvarande från ett utannonserat sammanträde eller avlägsna sig från sammanträdet, sedan det pågått under någon tid. Det är ett känt faktum, att detta inträffat en en eller annan gång inom ett eller annat utskott. Man har då — när man icke ansett det lämpligt att inställa utskottsarbetet — åtminstone i vissa fall ordnat det så, att ålderspresidenten eller någon annan i utskottet anmodats leda förhandlingarna. Men detta har skett utan att någon bestämmelse härom existerar i gällande grundlag. Däremot finnes det i riksdagsordningen § 33, mom. 4, en bestämmelse om huru i sådana fall skall tillgå i kamrarna — d. v. s. vid förfall för samtliga medlemmar i presidiet. Och dock måste denna risk vara *mindre* då det gäller ett kammarpresidium med *tre* medlemmar än ett utskottspresidium med endast *två* medlemmar.

Det som här ovan anförts — jämte den omständigheten, som förut framförts med avseende på kammarpresidierna, nämligen att det är önskvärt med utgångspunkt från proportionalismens idé, att åtminstone de större partierna erhålla representation i respektive presidier — motiverar, enligt min uppfattning, att samma reform, som år 1921 genomfördes med avseende på *kammarpresidierna*, nu genomföres med avseende på *utskottspresidierna*. Om ett beslut härom fattas vid innevarande års riksdag kan beslutet grundlagfästas redan vid kommande års riksdag och omedelbart därefter träda i kraft.

Undertecknad vill alltså föreslå, att en ändring sker av ordalydelsen i § 45 mom. 2 i riksdagsordningen för åstadkommande av det som här avses. Man kan härvidlag antingen tänka sig en *obligatorisk* bestämmelse, som stadgar, att jämte ordförande och vice ordförande även en andre vice ordförande alltid *skall* väljas i varje utskott, eller också en bestämmelse som säger att en andre vice ordförande skall väljas, *då utskottet så anser lämpligt*. I här nedan följande motions-kläm ha bägge dessa yrkanden framförts som alternativ.

Det kan visserligen invändas, att det här gäller en reform av en mycket begränsad omfattning. Men å andra sidan kan densamma likväl vara av en viss rent *praktisk* betydelse för riksdagsarbetet. Några ökade riksdagskostnader kan den föreslagna reformen ej komma att medföra.

Under hänvisning till vad här ovan anförts och under uttalande av den förväntan att utskottet, vid ett eventuellt tillstyrkande av något av motionens alternativyrkanden, utarbetar förslag till de ändringar av lagtexten, som kunna bli nödvändiga, exempelvis i riksdagens arbetsordning m. m., hemställes alltså,

att riksdagen måtte fatta ett beslut — att bordläggas för ytterligare behandling i grundlagsenlig ordning vid en kommande riksdag — innebärande, att riksdagsordningen § 45 mom. 2 skall ha följande lydelse:

»Utskotten välja vart inom sig ordförande samt en förste och en andre vice ordförande. Intill dess — — — nödigt finnes»,

eller — om riksdagen så anser lämpligare — att lagtexten ifråga får följande utformning:

»Utskotten välja, vart inom sig, ordförande och en vice ordförande eller, om utskottet så anser lämpligt, ordförande och två vice ordförande, varav en förste och en andre. Intill dess — — — nödigt finnes».

Stockholm den 23 januari 1940.

Ernst Hage.